

Intressepolitiskt program

CANCERFORSKNING RÄDDAR LIV

CANCERFONDEN

Innehåll

FORSKNINGSETIK	4
FORSKNINGENS GRUNDFÖRUTSÄTTNINGAR	5
FORSKNING I VÅRDEN.....	6
LIFE SCIENCE	8

Cancerforskning räddar liv

Forskningens framsteg leder till nya möjligheter att förebygga, diagnostisera och behandla cancer. Detta har dels lett till att fler överlever cancersjukdomen, dels till att fler kan leva längre och med god livskvalitet.

Men nydanande forskning och utveckling kan inte kommanderas fram. Den växer fram ur forskarnas, ingenjörernas och klinikernas egen drivkraft och nyfikenhet. Politikernas roll är att skapa gynnsamma förutsättningar genom till exempel god utbildning, tydliga karriärvägar, finansiering av projekt samt förutsättningar för att starta och utveckla företag.

Fruktbar medicinsk forskning och utveckling kräver ett nära samarbete mellan finansärer, akademi, näringsliv, sjukvård och patienter. Förutsättningarna för detta samarbete styrs till stor del av forskningspolitiken, men även av det sätt på vilket sjukvården är organiserad.

Ett positivt företagsklimat är av stort värde för utvecklingen av cancer vården. Nya behandlingsmetoder når snabbare fram till patienterna om det finns närhet till företagen som tar fram dem. En stark närvaro av internationella företag ökar också möjligheten för cancerpatienter i Sverige att delta i kliniska studier med nya mediciner.

Dessvärre har det senaste decenniet inneburit en stagnation för svensk forskning. Den svenska cancerforskningen intog en tätt position på 1960-talet och har sedan dess befunnit sig på topp-20-listan över världens ledande länder. Men det senaste decenniet har tendensen varit tydlig: Sveriges forskning utvecklas inte lika snabbt som andra, jämförbara länder. Även cancerforskningen har drabbats av denna tillbakagång.

Detta är djupt oroande. Det finns en tydlig koppling mellan hur bra medicinsk forskning ett land har, och vilken vård patienterna kan erbjudas. När en ambitiös forskningsverksamhet integreras med sjukvården får patienterna snabbare tillgång till ny diagnostik samt nya behandlingsmetoder, vårdtjänster och läkemedel. Samarbetet påverkar vårdkedjans alla delar på ett positivt sätt, och gör stor skillnad för patienterna.

Forskningsetik

Förtroendet för svensk forskning är högt bland befolkningen. Att forskningen har bred förankring är viktigt inte bara för resultaten utan även för villigheten att

delta i studier och insikter om värdet av prioriteringar av området. Under de senaste åren har ett stort arbete genomförts för att ytterligare säkra att oredlighet inte förekommer.

Cancerfonden anser att:

- En tydligare reglering för att främja god sed, och befästa metoder för att hantera oredlighet, ska beslutas och implementeras

De senaste årens medieflöde har riktat strålkastarna mot olika typer av missförhållanden inom forskarvärlden – allt från vänskapskorruption och slarv till datamanipulation och forskningsfusk.

Det här är centrala frågor som behöver följas noga, oredlighet får aldrig förekomma. Därför måste reglerna vara glasklara och processerna rättssäkra. Inte minst måste forskare ges relevant kunskap och stöd, och universiteten måste ta ansvar fullt ut för att utbilda i gällande regelverk. Principen ”det ska vara lätt att göra rätt” måste vara grundläggande.

Glädjande nog har ett intensivt arbete pågått för att förbättra rutinerna för att effektivare upptäcka, utreda och beivra oredlighet. Utredningen *Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning* (SOU 2017:10), föreslår tydligare lagtexter samt inrättandet av en oberoende granskningsstruktur. Förslagen behöver nu beslutas och implementeras, med ett tydligt fokus på att förenkla och förtydliga regelverken.

Forskningens grundförutsättningar

Staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av den medicinska forskningen i allmänhet och cancerforskningen i synnerhet. Detta kommer att skapa både kortsiktiga och långsiktiga vinster. Merparten av dessa forskningsmedel bör fördelas i nationell konkurrens. Dessutom bör forskningens infrastruktur, till exempel IT-stöd, datalagring och biobanker få så goda anslag, och samordnas så väl, att den aldrig utgör en begränsning eller problemkälla. Sverige ska agera proaktivt för att öka det svenska deltagandet i stora internationella samarbetsprojekt, till exempel EU:s ramprogram.

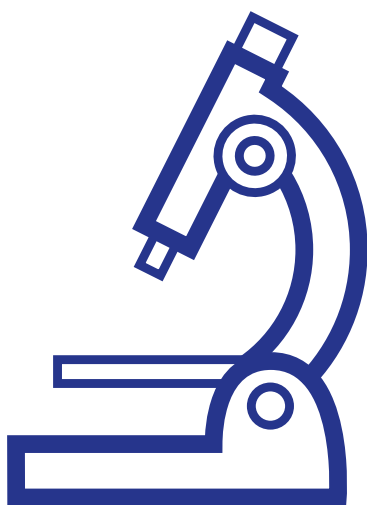
Cancerfonden anser att:

- Regeringen ska stärka basfinansieringen för forskning till universiteten
- Anslagen för forskning som fördelas i nationell konkurrens, via forskningsråd, gradvis ska utvidgas
- Infrastrukturen för forskning och forsknings-samarbete ska stärkas rejält
- Andelen av ALF-medlen som fördelas i nationell konkurrens ska öka
- Sverige ska fördjupa sina forskningssamarbeten både nationellt och internationellt

Medicinsk grundforskning, baserad på nyfikenhet och empiri, är basen för all kunskapsutveckling inom sjukvården, men är sällan lönsam i en strikt företags-ekonomisk mening. Ett genombrott inom exempelvis tumörbiologi kan få stor uppmärksamhet men leder inte automatiskt till en produkt som botar patienter eller till att bekosta ny forskning. De kommersiella aktörerna riktar helst sitt intresse mot utvalda, delvis förädlade, idéer som tagit några steg i processen från laboratoriebank till cancerklinik.

Eftersom den nyfikenhetsbaserade grundforskningen ofta står utan finansiering från marknaden faller ansvaret istället på det allmänna, och därmed i praktiken på politikerna. Sverige behöver en offensiv och kraftfull forskningspolitik som garanterar finansiering av grundforskning av hög kvalitet. Fortsatta stora satsningar och ökade anslag behövs. Så långt det är möjligt bör fördelningen ske i nationell konkurrens – det gäller även de så kallade ALF-medlen.

Parallellt med det projektbaserade stödet av forskningen måste en massiv satsning ske på forskningens infrastruktur. Det handlar om IT-stöd i form av nätverk, lagringskapacitet, plattformar för artificiell intelligens, patientdatabaser, kvalitetsregister samt blod- och vävnadsbanker. Utvecklingen av infrastrukturen ska också gynna samarbete mellan universitet, sjukvård, myndigheter, patienter och industri. Naturligtvis ska tillgänglighet, säkerhet och integritet inte bara säkerställas ur ett tekniskt perspektiv, utan även avseende etik och juridik.

Staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av den medicinska forskningen i allmänhet och cancerforskningen i synnerhet.

Forskning i vården

Sjukvården måste utvecklas från dagens vårdproduktionsapparat till att bli en fullfjädrad kunskapsorganisation, som inte bara tillämpar, utan också skapar ny kunskap. Klinisk forskning och kontinuerlig kompetensutveckling, integrerad i den dagliga verksamheten, är avgörande för att den svenska sjukvården inte ska halka efter i ett internationellt perspektiv.

Cancerfonden anser att:

- Regionerna aktivt ska arbeta utifrån forskningsstrategier och att regionernas egna budgetar för forskning ska öka
- Sjukvårdshuvudmännens uppdrag till sjukvården ska innehålla krav på forskning med tydliga mål som följs upp
- Målet ska vara att alla cancerpatienter omfattas av en forskningsstudie, om de inte avsagt sig möjligheten
- Möjligheterna för vårdpersonal att kombinera klinisk verksamhet och forskning ska förbättras, till exempel genom forskartjänster samt bättre karriärmöjligheter och anställningsvillkor
- Infrastrukturen för att främja klinisk forskning ska stärkas, bland annat genom satsningar på IT-stöd och biobanker
- Etableringen av ackrediterade Comprehensive Cancer Centers och Clinical Cancer Centers vid Sveriges universitetssjukhus ska stöttas nationellt och regionalt
- Regeringen genom tydliga uppdrag ska höja ambitionen för det svenska deltagandet i europeiskt understödda forskningsprogram
- Demokratisering av forskningen ska stöttas av såväl myndigheter som andra offentliga aktörer – så att medborgarna involveras i forskning och innovation och forskningsresultat tillgängliggörs
- Stat och regioner gemensamt intensifierar arbetet med att undanröja de hinder som uppstår kring kliniska studier i och med det dubbla huvudmannskapet

Utvecklingen av cancervården de närmaste decennierna kommer att styras av ett antal trender, varav de främsta är kunskapsexplosionen inom molekylär- och cellbiologin, den digitala omvälvningen samt sjukvårdens strävan efter att sänka kostnader. Skräddarsydd behandling som baseras på avancerad diagnostik, dagsfärska rön inom forskningen samt realtidsdata från journaler och kvalitetsregister, kommer att bli allt vanligare. För att ge fullt genomslag krävs det data från stora patientgrupper. Det internationella samarbetet,

inte minst på Europainivå, kommer snabbt att behöva utökas. Sjukvårdens åtgärder och processer kommer att analyseras löpande för styrning, kunskapsinhämtning och utvärderingar. Personalen kommer att förlita sig på systembaserad kunskapsförsörjning, till exempel expertsystem baserade på artificiell intelligens.

I denna miljö kommer klinisk forskning inte bara vara en fördel, utan en nödvändighet i form av läkemedelsprövningar, vårdforskning, studier av kirurgiska metoder, ny diagnostik och andra behandlingsformer. Verksamheten måste byggas upp utifrån något vi kan kalla "den forskande kliniken". Det innebär att all vårdpersonal med jämna mellanrum deltar i kliniska forskningsprojekt.

För att locka fler kliniskt verksamma till forskningen måste det finnas en tydlig karriärstege och en långsiktig fördelning av resurser och ansvar. Detta innebär att tillgången på tjänster, meriteringsregler och anställningsvillkor måste ses över på universitet och kliniker. Fler forskartjänster för kliniskt verksamma läkare och annan vårdpersonal behöver inrättas.

Verksamhetschefer i sjukvården bör ha egen forskningskompetens eftersom de har en viktig roll för att rekrytera och stödja forskande personal och initiera forskningsprojekt. De ska se klinisk forskning som en naturlig del av budget och schemalägningsarbete på klinikerna. Den kliniska forskningen måste också vara en del i relevanta upphandlingar inom vården. Det är av stor vikt att kvaliteten i den kliniska forskarutbildningen stärks och att fokus på forskning ökas redan under grundutbildningen.

En motor för utvecklingen av klinisk verksamhet, forskning och internationellt samarbete är ackrediterade Comprehensive Cancer Centers och Clinical Cancer Centers, något som redan har upprättats i våra grannländer Finland, Norge och Danmark. Ackreditering eller kvalitetssäkring enligt europeisk modell (OECl) är en process där kompetens, rutiner och metoder utvärderas så att kvalitetskrav uppfylls enligt OECl-standard. Ackrediteringsinitiativ har glädjande nog redan tagits i Sverige och bör främjas på både nationell och regional nivå. Ett första mål måste vara att alla Sveriges universitetssjukhus genomgår en ackrediteringsprocess med målsättningen att ge patienterna god och jämlik vård samt tillgång till kliniska studier. Dessa center öppnar även nya dörrar till europeiskt samarbete där cancerpatienter i Sverige kan inkluderas i stora studier av hög kvalitet.

Satsningar på Cancer Centers gör inte bara att Sverige sätter upp tydliga standarder och löpande jämför sig med de bästa cancerklinikerna i Europa. Det öppnar även nya dörrar till internationellt samarbete där cancerpatienter i Sverige i ökad utsträckning

kan inkluderas i stora studier av hög kvalitet. Sverige behöver öka ambitionen och engagemanget för forskningssamarbeten utanför landets gränser, inte minst gällande EU:s ramprogram. Forskningsprogram som Horisont 2020 och Innovative Medicines Initiatives, (IMI), har avsatt enorma resurser för strategisk forskning. Nu pågår arbetet med nästa generation av EU:s ramprogram och här måste Sverige inta en stark position, både när det gäller deltagande och inflytande.

En stark internationell trend är demokratisering av forskning. Syftet är dels att stärka medborgarnas direkta makt och ställning när det gäller vilka forskningsområden som prioriteras, dels att mobilisera och involvera medborgarna i forskning och innovation. Det handlar även om att göra forskningsresultat och data mer tillgängliga och snabbare implementera dem så att resultaten kan komma alla till del. Inom cancerområdet kan detta uppnås på flera parallella sätt. Ett exempel är att hjälpa patientföreningar att stärka sin interaktion med forskning, sjukvård och civilsamhälle. Ett annat exempel är att skapa högkvalitativa och seriösa förutsättningar för crowdfunding och så kallad citizen science. Men det kanske mest uppenbara sättet är att arbeta efter en ambitiös vision när det gäller antalet cancerpatienter och närstående som ges möjlighet att delta i kliniska forskningsprojekt.

Målet måste vara att alla cancerpatienter ska omfattas av någon form av forskningsstudie, om de inte av sagt sig den möjligheten. Det kan gälla interventionsstudier, observationsstudier, diagnostiska studier och kvalitativa studier.

Förutsättningarna för den kliniska forskningen bestäms i dag av både stat och regioner, där staten ansvarar för universiteten och regionerna för sjukvården. Eftersom dessa båda delar har olika uppdrag och förvaltningsstruktur uppstår en intressekonflikt. Regionernas främsta prioritet är en obruten sjukvårdsproduktion och en budget i balans. Universiteten, å sin sida, är ofta helt beroende av sjukvården för sin kliniska forskningsverksamhet.

Resultatet är att detta dubbla huvudmannaskap inte är särskilt fruktsamt eller effektivt, varken ur forskningens eller vårdens perspektiv. Det gynnar knappast den symbios som behövs för att driva både vård

För att locka fler kliniskt verksamma till forskningen måste det finnas en tydlig karriärstege och en långsiktig fördelning av resurser och ansvar.

och forskning framåt. Att hitta fungerande former för detta samarbete borde vara en prioriterad uppgift för politiker och tjänsteman inom både stat och regioner. Därför måste ett gemensamt arbete för att lyfta fram hindren initieras, och satsningar för ett fungerande samarbete vidtas.

Regionerna behöver stärka satsningarna på forskning, bland annat genom att avsätta en större del av budgeten för detta ändamål. Det måste finnas tydliga kunskapsmål för regioner och sjukhusledningar. Inte minst har regionerna en viktig roll när det gäller forskning som är direkt kopplad till uppföljning och kvalitetssäkring av verksamhet i sjukvården, liksom för kompetenshöjande projekt. Sådana investeringar kan till exempel leda till bättre diagnostik, effektivare läkemedelsanvändning och färre onödiga ingrepp. Genom att arbeta med tydliga målsättningar och uppföljningar inom ramen för regionernas forskningsstrategier förtydligas det arbete samt de prioriteringar och vinster som görs.

Life science

Sverige har många goda erfarenheter av samverkan mellan företag, akademi och sjukvård. Men med den starka internationella konkurrens som råder kan man inte leva på gamla meriter. Det behövs ökade medel och tydliga incitament för att utveckla dessa samarbeten.

Cancerfonden anser att:

- Regeringen ska stärka förutsättningarna för samverkan inom forskning och innovation på Life science-området
- En Life science-strategi med tydliga mål ska beslutas och följs upp regelbundet
- Medlen till forskningssamarbeten mellan akademi, sjukvård och företag ska öka

Ett positivt företagsklimat för branscherna inom läkemedel, medicinsk teknik, diagnostik, hjälpmedel, vårdtjänster och appar är av stort värde för utvecklingen av cancervården. Utan företagets kompetens och infrastruktur inom forskning, beredning, klinisk prövning, produkttester, produktion, distribution och support skulle många behandlingskoncept aldrig se dagens ljus.

Inte minst är en stark närvaro av den internationella Life science-branschen viktig för Sverige. Nya metoder når snabbare fram till patienterna om det finns en närhet till företagen som tar fram dem. Närvaron ökar också möjligheten för cancerpatienter i Sverige att delta i kliniska studier och därigenom bli behandlade med de allra senaste metoderna.

För att Sverige ska kunna stå starkt i en allt hårdare internationell konkurrens måste arbetet med en nationell Life science-strategi intensifieras. Strategin behöver tydliga mål och ett starkt fokus på internationellt samarbete. Strategin ska också följas upp regelbundet för att säkerställa önskad utveckling. Till detta krävs också tydligare incitament samt ökade medel, bland annat för sonderande projekt i tidigt utvecklingskede.

Cancerfonden anser att möjligheterna för vårdpersonal att kombinera klinisk verksamhet och forskning ska förbättras.

CANCERFONDEN

TILLSAMMANS MOT CANCER

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Genom att finansiera den främsta forskningen, sprida kunskap om cancer och påverka beslutsfattare i viktiga frågor, arbetar vi för att färre ska drabbas och fler ska överleva cancer. Cancerfonden är en fristående, ideell organisation utan statligt stöd. Vårt arbete är helt beroende av testamenten och gåvor från privatpersoner och företag. Vi är en av de största finansiärerna av svensk cancerforskning. Sedan 1951 har vi delat ut 11 miljarder kronor till de främsta forskningsprojekten i Sverige. Överlevnaden i cancer har mer än fördubblats under samma tid. Tack vare forskningens framsteg överlever i dag två av tre som får cancer. Vi har kommit långt, men vi är inte framme än.